

ut efficiat per formam ab ipso comparatam : qua ratione grave non se movet, sed a generante, quia tantum efficit illum motum ex vi ponderis naturalis. Respondetur, hoc magis pertinere ad modum loquendi, quam ad rem. Sed dico, illum modum loquendi non esse verum, maxime in actionibus vitæ, neque in naturalibus.

3. *Secunda assertio.* — Dicendum est secundo. Non solum physice, sed etiam moraliter voluntas se movet in actu circa finem, et magis in actu intentionis, ex D. Thoma, 1, 2, quæst. 1, art. 2, dicente, hominem proprie se movere in illo actu, qui procedit ex perfecta cognitione finis, et cuius est dominus : sed prima voluntas finis procedit ex prima cognitione finis, et bonitatis illius : et homo est dominus illius actus, quia est actus liber, ut supra diximus : ergo, etc. Confirmatur : nam sæpe iste actus, non potest referri in alium, nisi in operantem, quia potest esse peccatum. Nam primus finis proximus potest esse rationi contrarius : et ideo D. Thomas supra dixit, in ipsa volitione particularis finis debere perpendi, an ejus bonitas sit conformis rationi : idem colligitur ex eodem 1, 2, quæst. 6, art. 2. Imo addo non solum cum actus iste est liber, sed etiam si sit necessarius propter perfectionem finis et cognitionis, posse etiam proprie dici voluntatem moraliter se movere in tali actu, quia ex plena potestate, et perfectione sua se applicat ad illum actum, propter quod supra suo loco dixi, illum actum esse vere humanum. Vide quæ diximus supra, tr. 1, disp. 2, sect. 2, n. 9.

4. *Tertia assertio.* — Dicendum est tertio, voluntas a nulla causa extrinseca creata moveri potest directe ad exercitium actus. Est communis et ex parte probata, in lib. de Angelis, cap. ubi ostendimus, Angelos non posse isto modo movere voluntatem : ergo neque reliquæ creaturæ, etiam cæli : quia cæli, et reliquæ agentia agunt qualitate corporea : voluntas vero est spiritualis. Dico *directe*, quia indirecte possunt, aliquo mediante corpore, vel appetitu sensitivo a quo, ut patet, voluntas non directe, sed indirecte moveri potest. Et per hæc excluditur error antiquorum, qui dixerunt cælum influere in voluntatem actionem volendi : vide D. Thomam 3, cont. Gent., Augustinum 7, de Civit., cap. 5, Chrysostomum, hom. 50, ad populum.

5. *Quarta assertio.* — Dicendum est quarto. Deo aliquando tribui potest ista motio voluntatis in finem : quia volitio finis potissime in-

clinationi voluntatis non est contraria : hæc conclusione explico D. Thomam, in 1, 2, q. 9 et sequenti. Nam primo Deus potest movere voluntatem, quia cum illius actu concurrat, et in illam influit : sed hoc omnino improprie, isto enim modo concurrat etiam circa media, et concurrere non est movere. Secundo potest Deus movere proprie voluntatem applicando illam ad opus vel necessario, si velit, ut supra visum est, quod tamen raro, vel nunquam facit, vel libere : idque variis modis, scilicet ex parte intellectus per inspirationes, vel ex parte potentiæ voluntatis, aut infundendo habitum, aut alio modo illam incitando, et impellendo : qui omnes modi maxime pertinent ad operationes gratiæ, licet Aristoteles, lib. de bona Fort. ad Alexandrum, et Plato, ex parte cognoverint, homines excitari ad bonum a Deo. Vide Augustinum, 5 de Civit., cap. 9, Abulensem, quæst. 23, in cap. 21 Exod. Ex quibus colligitur, istam providentiam aliquo modo pertinere ad providentiam auctoris naturæ : sed hæc omnia non satis explicat D. Thomas, illis in locis, quia neque in omnibus actibus circa finem, etiam bonis, intercedit hæc divina motio, et est etiam in actibus circa media. Quare addendum est movere voluntatem ad istum actum, eo quod sit auctor voluntatis, et illi dedit propensionem ad bonum rationis, ex qua ista voluntas in finem immediate oritur. Nam in moralibus, sicut qui consulit, vel inducit, censetur causa actus, ita qui dat inclinationem naturalem, est causa actus manantis ab illa. Oportet autem hujusmodi actum ex bono usu naturæ inclinantis procedere, et ideo si sit actus peccati, non refertur in Deum, quia magis est contra : quam ex inclinatione naturali : quod indicat D. Thomas, art. 6, ad 2.

6. Dices. Eodem modo actus circa medium tribuetur Deo. Respondetur primo. Inclinatio naturæ primo, et per se est ad bonum per se amabile : ad media vero non inclinatur, nisi ex intentione finis : et media voluntate, et qui amor et intentio non sunt naturales, sed elicitæ a voluntate : et ideo actus circa media, qui ab actu circa finem oritur, in ipsam voluntatem magis refertur, quam in auctorem naturæ. Exemplum esse potest in intellectu prout naturaliter movetur in assensum principiorum, et se movet in assensum conclusionum. Ex quibus colligi potest, ex illis duobus actibus circa finem voluntatem magis proprie referri in Deum, quam intentionem : quia voluntas magis ex sola inclinatione naturæ procedit.

7. Argumenta Scoti probant priores duas conclusiones, rationes vero Cajetani non urgent contra illas, quia ut voluntas vere se moveat, non est necessaria præcedens intentio finis : sufficit enim antecedere perfectam cognitionem finis, et voluntatem plena potestate ferri in illum. Quare supra, tract. 1, dixi, ipsam motionem in finem esse actum humanum, et aliquo modo propter finem. Quare falsum est, volitionem finis non esse voluntariam per modum actus : contrarium enim docet D. Thomas 1, 2, q. 9, art. 4, ad 1 et 2. Et patet quia ille actus est in potestate voluntatis, et quia vult, efficit illum.

DISPUTATIO VII.

DE FRUITIONE.

Diximus de actibus voluntatis, qui versantur circa finem non acquisitum : sequitur, ut dicamus de actu, qui tantum elici potest, sine jam acquisito, ut expeditis actibus omnigenis circa finem veniamus ad eos, qui circa media versantur.

SECTIO I.

Utrum fruitio sit actus voluntatis.

1. *Prima sententia.* — Prima sententia negat, quam tenet Soto, in 4, dist. 49, quæst. 2, a. 4, qui de fruitione beatorum loquens dicit esse ipsam consecutionem, atque adeo esse ipsam beatitudinem : ad voluntatem autem pertinere vel per modum objecti, vel per modum actionis efficientis in voluntate passionem gaudii, favet D. Thomas 1, 2, q. 11, a. 1, ad 1, et 1 p., q. 26, art. 2, his locis indicat fruitionem esse ipsam beatitudinem creaturæ rationalis. Et Augustinus, lib. de Morib. Eccl., c. 3 : *Quid est (inquit) frui, nisi apud te habere quod diligis ?* Fundamentum est, quia frui est fructum capere : sed illa actio, qua quis fructum capit, est consecutio illius : ergo, etc.

2. *Secunda sententia.* — Secunda sententia dicit, fruitionem esse in voluntate, et in hoc conveniunt fere alii theologi : tamen diverso modo. Nam Scotus, in 1, d. 1, q. 3, dicit esse amorem propter verba Augustini 1, de Doct. Christ., dicentis, c. 4, *frui est amore alicui rei inherere propter seipsam* ; tamen Cajetanus, Capreolus et alii dicunt non esse amorem, sed gaudium, quod etiam indicat D. Thomas, 1, 2, quæst. 11, art. 1, et quæst. 5, de Potentia, art. 1, ad 15, his enim locis et fruitionem nu-

merat inter actus a voluntate elicitos, et dicit sequi ex amore, et præsentia rei amate. Videatur 1 p., q. 12, a. 7, ad 1.

3. *Tertia sententia.* — Tertia sententia est fruitionem non esse unum actum, sed aggregatum ex amore et gaudio : præcipue tamen requirere amorem ; ita Hipalensis in 1, d. 1, a. 2, et quidam alii.

4. *Notatio prima.* — Ne solum sit quæstio de nomine : Nota in fruente de quacumque re hæc tria esse necessaria, amare, possidere et gaudere, et præter hæc nihil aliud. Primum patet : nam si quis amat, et nullo modo possidet, desiderare poterit, sed non frui : quia frui est terminus desiderii : unde est illud Prov. 7 : *Veni fruamur concupitis.* Item qui amat et possidet, si non delectatur, non fruitur : nam qui sumit potionem amaram, quam appetebat, non fruitur. Unde Augustinus 10, de Trinit., cap. 10, *fruimur (ait) rebus cognitis, in quibus voluntas delectata conquiescit.* Secundum, nempe hæc sufficere patet, nam qui hæc habet, quocumque alio careat, fruitur. Concludo ergo, fruitionem non esse aliquid ab his distinctum, sive hæc tria inter se distinguantur, sive non, de qua infra.

5. *Notatio secunda.* — Præterea secundo certum est, ex his tribus amorem et gaudium in voluntate esse : possidere vero pertinere ad eam potentiam, quæ tenet bonum amatum : sive illa intellectus sit, sive sensus. Neque enim audienda est illorum sententia, qui dicunt, voluptatem, sed gaudium non esse actum appetitum, seu voluntatis, sed ejus potentiæ, quæ bonum amatum tenet : atque adeo voluptatem, quam aliquis capit, verbi gratia, videndo esse in ipso visu, quod tenet Adamus, in 1, d. 1, quæst. 3, quoniam cum gaudium, et delectatio tendat ad bonum sub ratione boni, ut per se constat : manifestum videtur hunc actum ad appetitum pertinere, de quo videri potest Gregorius, in 1, d. 1, quæst. 2.

6. *Notatio tertia.* — Ex his colligitur tertio, fruitionem proprie non esse amorem, tum quia amor per se abstrahit a consecutione, et ejusdem rationis est, sive delectatio adsit, sive non. Unde Paulus scribit ad Philemonem quem jam diligebat, *Ita te fruar in Domino.* Et præterea Augustinus 8, de Civ., cap. 9 : *Nemo (inquit) beatus est, qui eo non fruitur quod amat.* Unde cum 1, de Doct. Christ., dicit, frui esse amore inherere, non intelligit esse amorem ipsum, sed illam inhæSIONEM, seu quietem, quæ ex amore nascitur, quod etiam patet ex vi ipsius nominis : nam frui est capere fructum a re :

amor autem solum dicit pondus in rem amatam.

7. *Notatio quarta.* — Unde quarto videtur ex dictis sequi consecutionem objecti, ut sic, non habere rationem fruitionis, nisi forte quasi gaudio informata. Unde gaudium ipsum est quod per se nomen illud meretur, quamvis interdum forte significet ipsum consecutionem, quæ est causa, vel principium gaudii: sicut e contra ipsum gaudium beatorum solet dici beatitudo, quia semper est cum beatitudine conjunctum. Hæc omnia ex dictis, et ex communi loquendi modo satis videntur comprobari, et ex Augustino, lib. Octog. trium quæst., q. 30, ubi ait *frui esse fructum capere: idem est modus loquendi Scripturæ, Eccles. 9: Qui amat divitias fructum capiet ex eis.* Unde dico fruitionem ad voluntatem pertinere. Probatur ex dictis, quoniam est gaudium, et hæc est sententia D. Thomæ. Et ideo in 1, 2, non egit de gaudio voluntatis. Quapropter cum art. 1, ad 1, q. 11, visionem vocat fruitionem, loquitur realiter, seu objective quod ipse satis explicuit, et ibi, et solutione ad 3, et in corpore art., aperte docet fruitionem versari circa bonum, sub ratione boni, et inde concludit esse actum voluntatis.

8. *Gaudium esse tantum passionem putat Scotus.* — Sed quærat aliquis, utrum sit actus effectivus a voluntate, vel sola passio? Scotus enim supra de gaudio loquens dicit esse solam passionem. Item dicit fruitionem ut actio est, esse in intellectu, ut passio in voluntate. Fundamentum Scoti est, quia omnis actio voluntatis est in ejus potestate: gaudium vero minime, sicut neque dolor. Confirmatur, nam omnis actus voluntatis est volitio, alias esset amor, tum e contrario, quia tristitia non est volitio: beati enim nolunt peccasse, et tamen non habent tristitiam.

9. *Gaudium effective fieri a voluntate, vera sententia.* — Dico tamen fruitionem esse actum a voluntate effective productum, est D. Thomæ, 1, 2, q. 22, a. 3, ad 3, quam bene prosequitur Cajetanus, 1 p., q. 64, a. 3. Est etiam Aristotelis 3, de Anima, textu 29, ubi ait delectari esse operari ad bonum: ratio potissima est illa communis, quia actus vitæ procedit a principio intrinseco: gaudium autem manifestissime est actus vitæ. Dices, ideo procedere ab intellectu, qui etiam est principium actus vitæ: sed contra hoc est: nam vel intellectus efficeret delectationem ut cognitio est, vel ratione boni, quod representat, vel ut consecutio est. Non primum: nam supra ostendi, actum unius poten-

tentiæ non esse productivum actus alterius potententiæ, et quoad hoc eadem est ratio de amore, gaudio, et de aliis actibus voluntatis. Secundum etiam patet, quia objectum respectu gaudii tantum est causa finalis, et deinde non habet aliud esse reale nisi esse cognitionis. Tertium illud de consecutione etiam non placet: nam alias omnis voluntas effective fieret ab illo actu, qui est formalis consecutio boni amati: quoniam ille actus sæpe est actus alicujus sensus, et nonnunquam exterioris membri. Et præterea cum sola efficientia intellectus non possit recte consistere vita, quæ est in hoc actu gaudii, si non fieret ab ipsa voluntate, quia respectu ipsius voluntatis est actus vitæ, et illam informat modo vitabili: hic autem modus necessario requirit efficientiam in ipsa potentia quæ informatur actu vitæ: et propterea hi actus sunt immanentes essentialiter. Tandem confirmatur a simili, nam impossibile est, ut una potentia animæ per operationem ab alia productam, cognoscat: ergo neque ut amet.

10. *Ad Scotum in num. 8.* — Ad Scotum respondetur, actum voluntatis nonnunquam esse necessarium, vel simpliciter, ut de amore Dei clare visi supra dicebam, vel ex suppositione, et hoc modo gaudium est actio necessaria, nempe ex suppositione amoris, et boni consecuti. Ad confirmationem Cajetanus supra vult, gaudium et tristitiam non esse volitionem, nec nolitionem: unde negat, omnem actum voluntatis hac partitione comprehendendi: tamen Gregorius dicit, gaudium esse volitionem: quoniam Augustinus vocat gaudium voluntatem quamdam: dico tamen, omnem actum voluntatis esse vel prosecutionem boni, vel fugam mali. Et si hoc significetur nomine volitionis, gaudium ad voluntatem pertinet, quod docuit Aristoteles 6, Ethic., c. 2. Idem sentit Augustinus 14, de Civ., c. 6, ubi lætitiæ consensionem, tristitiæ dissensionem voluntatis vocat: tamen nomine volitionis et nolitionis, proprie videntur significari amor, vel odium; et hoc modo non convenit, neque gaudio, neque tristitiæ, ut statim latius dicam. Et propterea Deus habet nolitionem, et odium peccati, nullam tamen tristitiam: et in hoc sensu gaudium non est volitio, nihilominus esse potest quidam actus voluntatis, qui est vitalis, quædam quies, seu suavitas, et dulcedo quædam, quæ ab ipso appetitu in semetipso nascitur ex præsentia boni amati.

11. *Appetitus sensitivus ut dicatur frui.* — Sed ulterius quæret quis, utrum iste actus

fruitionis ita sit in voluntate, ut non sit etiam in appetitu sensitivo. Respondetur, certum esse, appetitum sensitivum capere voluntatem et delectationem, non tamen ita perfecte, ut capit voluntas, sicut bona spiritalia, et apprehensio intellectus perfectiora sunt, ex his oritur gaudium: et propterea nomen fruitionis et gaudii proprie et communiter tribuitur soli delectationi voluntatis: nonnunquam vero etiam extenditur ad appetitum sensitivum, ut patet ex illo loco 7 Proverb., et ex Augustino, l. 83, quæst. 30.

SECTIO II.

Quodnam sit fruitionis objectum.

1. Ex dictis hæc videntur sumi ut certa. Primum, objectum fruitionis esse bonum sub ratione boni, quia est modus appetitus prosequentis objectum. Secundum, illud bonum esse debere delectabile, quia est causa delectationis in suo genere: at causa finalis non est causa delectationis, sed quod delectabile est. Dices: etiam bonum honestum est causa delectationis, imo perfectissima causa. Respondetur: ratio, quæ delectat, sæpe est honestas: tamen ipsummet honestum bonum, prout aptum est generare delectationem, inducit rationem boni delectabilis, et sub hac ratione est objectum fruitionis. Tertium est, hoc objectum et bonum debere esse consecutum. Quibus positis dubium primum est, utrum hoc objectum sit medium, vel tantum finis, vel si finis, an quicumque, vel solum ultimus? Ratio dubitandi est, quia Augustinus 10, de Trinit., cap. 11, ait, nos non frui ea re quam propter aliud amamus, atque adeo frui solo ultimo fine: unde concludit peccatum mortale esse frui creatura. In contrarium autem est verbum ipsius Augustini, lib. de Doct. Christ., c. 3, *frui est uti cum delectatione: uti autem mediorem est.*

2. *Prima assertio.* — Dicendum primo. Gaudium esse potest non solum de fine in se, sed etiam de medio, quamvis ratio gaudendi, seu formale objectum semper sit finis, nam gaudium oritur ex consecutione boni amati: sed ipsum medium est quoddam bonum amatum: ergo: unde experimur nos delectari, quando media convenientia obtinemus. Quod autem ratio formalis gaudii sit finis, patet, quia si illa delectatio erit ex intrinseca bonitate ipsius medii, jam non est gaudium medii, ut medium est, sed ut finis, et bonum per se amabile: si vero est de medio propter utilitatem ad finem,

ratio gaudendi est ipse finis. Quod etiam patet, quia omne bonum amatum est finis, vel ratione finis: ergo omne bonum quod delectat est finis, vel ratione finis.

3. *Objicies:* nam objectum gaudii debet esse bonum delectabile, at medium ut medium est, non est delectabile, cum nullam in se habeat bonitatem, ut patet in potatione amara. Ideo dicunt aliqui, illam delectationem, quæ cum executione medii conjuncta est, non versari circa ipsum medium, quia revera non est illud, quod delectat, sed circa ipsum finem: nam ex quadam spe illius nascitur. Sed quæstio videtur de nomine tamen revera, quamvis divitiæ, verbi gratia, tantum sit bonum utile, tamen ipsæ vere amantur, et desiderantur non habitæ, et ipsæmet comparatæ delectant.

4. *Secunda assertio.* — Dicendum est secundo, non solum finis ultimus, sed proximus etiam potest ipse esse objectum gaudii, quod nonnunquam appellari solet fruitio, quamvis ratio hoc nomine importata in solo gaudio de ultimo fine perfectissime inveniat. Probatum singula: nam omne bonum, quod per se amatur et desideratur, comparatum per se etiam delectat, ut experientia constat, et ratione patet, quia desiderio respondet gaudium, sicut motui quies, cum pervenitur ad terminum: voluntas autem cum id obtinet, quod per seipsam amabat, pervenit ad terminum: ergo. Hoc autem gaudium esse fruitionem, patet ex dictis, et ex communi modo loquendi omnium ex illa definitione Augustini, *frui est inhære rei propter seipsam.* Ratio vero ultimæ particulæ est, quia fruitio dicit quietem voluntatis: voluntas autem nunquam perfecte quiescit, donec finem ultimum consequatur: nam cum in aliis finibus non omnino sistat, quocumque obtento, semper relinquitur aliud inquirendum: et hic est frequens usus apud Sanctos et apud scholasticos.

5. Sed inquirendum superest, quod sit objectum hujus fruitionis? an ipse finis, qui finis dicitur finis Quod: an ipsa consecutio, quæ dicitur finis Quo, vel formalis. Durandus, in 1, dist. 1, quæst. 2, de fruitione beatorum loquens negat objectum illius esse Deum ipsum: sed dicit, visionem ipsam vel consecutionem Dei. Fundamentum est, quia fruitio pertinet ad amorem concupiscentiæ: objectum autem hujus amoris et fruitionis, quæ ex illo objecto sequitur, non potest esse ab amante re, et supposito distincta, sed aliquid ipsi inhærens, quia debet esse bonum ejus. Et confirmatur, quia illud bonum non delectat nisi

ut consecutum : ergo debet haberi aliquo modo, juxta divum Thomam 1, 2, q. 11, art. 1, ad 7, et art. 3, ad 3.

6. Durandus tamen in duobus errat : Primo, quia nullam agnoscit fruitionem ad amorem amicitiae pertinentem. Certum est autem, posse nos gaudere de bonis amici, quia illius, propter bonum ejus : et supra in materia de beatitudine ostendimus, beatos habere gaudium perfectissimum de bonis Dei : et hujus gaudii objectum sine dubio est res supposito ab amante distincta, nempe bonum amici ab illo possessum, nam in hoc quiescit appetitus amoris amicitiae : verumtamen est, nomen Fruitionis magis proprie attribui gaudio, quod ad amorem concupiscentiae pertinet : quoniam frui est fructum capere ; unde videtur importare respectum ad commodum ipsius fruientis. Secundo errat, cum negat primum, et principale objectum istius fruitionis non posse esse rem supposito distinctam a fruente, ut in beatis est Deus : nam contraria est sententia communis theologorum in 1, d. 1, ubi Gabriel, quaest. 4, Scotus et alii in 3, d. 23, Cajetanus, in simili quaestione in 2, 2, quaest. 17, art. 5. Et ratio est, quia res, quae est supposito distincta ab amante potest esse per se bonum ejus, et amari amore concupiscentiae, et consequenter esse objectum gaudii, quod ex amore isto procedit. Et inductione patet, quia amans delectatur in ipsismet deliciis, et Deus per se est summum bonum beati magis quam caetera omnia, quae illi inhaerent, et per se est intime illi unitus : et tandem si ipsa visio delectat, est in ordine ad ipsum Deum. Confirmatur, quia illud est objectum primum fruitionis in patria, quod est objectum primum spei in via : sed hoc objectum spei est Deus ipse, qui est merces nostra : alias spes non esset virtus Theologica. Cum ergo D. Thomas dicit, consecutionem esse objectum fruitionis, loquitur de beatitudine formali, et objecto ejus per modum unius : et hoc modo verum est, totam illam beatitudinem esse unum integrum objectum fruitionis : quia tamen in illo plures res includuntur, si ita illas inter se conferamus, primum objectum fruitionis est ipsum primum objectum beatitudinis et amoris : reliqua vero sunt quasi secundario : et per haec satis patet ad fundamentum Durandi. Ad confirmationem dicitur, consecutionem quidem esse conditionem necessariam, sine qua non erit perfecta fruitio : non tamen esse primum objectum, sed veluti perfectam applicationem objecti.

7. *Duplex modus fruitionis.*— *An specie distinguantur.* Fruitiones ex amore amicitiae procedentes ejusdem sunt speciei. Quae ex amore concupiscentiae procedunt videntur differre specie ab aliis. — Ex quibus omnibus efficitur, duplicem esse modum gaudii, vel fruitionis : alia enim est perfecta fruitio : alia vero imperfecta : nam cum sit de fine consecuto, si finis perfecte assecutus sit, fruitio est perfecta, si sit assecutus in spe quadam, potest hinc oriri aliqua fruitio, sed imperfecta, quia illa jam est aliqualis consecutio : et haec videtur illa fruitio, de qua Paulus, *spe gaudentes*. Dubitari tamen non immerito potest, an duae istae fruitiones sint speciei, vel accidentaliter distinctae, et maxime de fruitione viae et patriae. In quo unum videtur certum, nempe fruitiones, quae oriuntur ex amicitia, esse ejusdem speciei, quia habent idem objectum aequae perfecte consecutum, nempe bonum, quod revera Deus possidet, et haec est ratio hujus fruitionis. Neque refert cognitionem ejus non esse aequae perfectam, ut patet etiam in ipsis actibus amoris : tamen de fruitione, quae ex amore concupiscentiae oritur, res videtur dubia, quoniam videntur speciei differre, quia objectum fruitionis est bonum jam consecutum, et sub hac ratione dat speciem fruitioni. At vero licet Deus in se sit idem bonum hominis concupiscentis ipsum : tamen ratio tenendi illum et possidendi omnino est diversa : imo in via gaudium non tam est de Deo obtento, quam de Deo, qui speratur in patria.

8. D. Thomas tamen, 1, 2, quaest. 11, a. 4, ad 2, indicat istas fruitiones esse ejusdem speciei. Constituit enim discrimen inter fruitionem de fide non ultimo, et fruitionem de fine non perfecte habito, comparando eas cum fine ultimo perfecte consecuto, et dicit, fruitionem de fine non ultimo, differre specie ab illa : fruitionem autem de fine ultimo imperfecte consecuto esse propriam, licet imperfectam : et probatur ratione, quia primum objectum, quod dat speciem fruitioni viae, non est spes, sed ipsummet bonum divinum, ut perfecte obtinendum : quod quidem bonum quamvis revera obtentum non sit, tamen ratione spei et gratiae apprehenditur, ac si esset obtentum. Quod a simili explicatur, nam cum aliquis voluptatem capit in actu turpi, quem non exercet, cogitatione tamen illum apprehendit, ac si exerceret : voluptas illa ejusdem speciei, ac ejusdem malitiae est cum voluptate ipsiusmet actus, nam licet objectum in re non sit, tamen ita apprehenditur ac si in re esset.

Et potest hoc confirmari ex dictis, quia licet consecutio sit necessaria ad istam fruitionem, tamen non est primum objectum ejus : ergo quamvis ipsa non sit in re, poterit manere species fruitionis, licet non ita perfecta. Praeterea cum bonum consecutum dicitur objectum fruitionis, intelligendum videtur eo modo, quo bonum est objectum voluntatis, scilicet vel verum bonum, vel apparens : ita in fruitione erit bonum consecutum, vel quod apprehenditur ut consecutum : et hoc quidem modo potest probabiliter defendi, aliquam posse esse fruitionem in via, quae quoad substantiam ejusdem speciei sit cum fruitione patriae : quamvis res mihi videatur satis dubia. Adde etiam, quod aliquod gaudium potest esse tale in via, quod in eadem specie non potest manere in patria, nempe illud, quod ex ipsamet spe oritur tantquam ex principali objecto : nam haec manere non potest ubi non manet objectum.

SECTIO III.

Quomodo gaudium ab amore distinguatur.

1. Prima sententia negat distingui : ita Aureolus apud Capreolum, in 4, dist. 4, articulo secundo, qui non distinguit in voluntate, nisi duos actus : alterum ante finem acquisitum, quem dicit desiderium, alterum post finem acquisitum, quem dicit amorem et gaudium : et probatur, quia in omni appetitu tantum sunt duo, motus et terminus : nam quid est, inquit, amare divitias, quas non habes, nisi desiderare illas ? et sic de caeteris. Et quid est amare bona amici, nisi amare illum ?

2. Dico tamen primo amorem differre ratione sua formali a desiderio et gaudio. Probatur primo, quia est actus separabilis ab illis : nam dari potest actus particularis, qui sit odium, et non tristitia, neque timor, ut patet in Deo, et beatis, et in nobis ipsis aliquando experimur : hoc pacto potest dari actus amoris, qui nec desiderium sit, nec delectatio : nam quod est odium in malo, id est amor in bono. Confirmatur : nam contingit amare rem praesentem, et ideo non desiderare, neque etiam frui, vel delectari, si forte res ipsa delectabilis non sit : et ratio a priori ex objectis desumenda est : quae in superioribus fere est explicata, quoniam amare est vitali quodam pondere ferri in bonum cognitum, illique uniri, ex quo sequitur appetitus obtinendi bonum illud, et posita praesentia sequitur gaudium quod non unit amantem cum amato, sed potius est, ut

supra dixi, quaedam suavitas, quae ex illa unionem, et boni possessione oritur, unde sumitur confirmatio, nam desiderium et gaudium sunt affectus amoris : ergo.

3. Ad fundamentum Aureoli dic, in omni appetitu non duo, sed tria reperiri : nam primum omnium est pondus in finem, quod in appetitu vitae fit vitali modo, et in illo consistit amor, et ex illo sumuntur alia duo, scilicet motus et quies. Ad confirmationem respondetur amorem esse velle bonum eo modo, quo *velle* dicitur de omni actu voluntatis appetentis : tamen non est *velle*, si proprie sumatur pro desiderio, cujus signum esse potest amor quidam complacentiae, quem haberi contingit circa rem pulchram et bonam quam non desidero, si tamen habere illam complacentiam ad appetitum potius quam ad intellectum pertineat, de quo suo loco dicemus. Et ex his rationibus colligitur : supradictos actus non solum formaliter, sed etiam realiter semper distingui, quia revera habent effectus, et modos corruptionis valde diversos. De amore autem, et desiderio nonnulla potest esse quaestio, an aliquando possint in eundem actum coalescere secundum rem, quam infra obiter expediemus agentes de electione.

4. Queri autem potest, quisnam horum actuum sit perfectior ? Dico tamen, per se et ex natura rei loquendo, amorem perfectiorem gaudio. Probatur, quia est principium et fons ejus, et gaudium est quasi passio amoris : nam amor est, qui efficit primam unionem inter amatum et amantem : qua ratione aliis actibus praefertur : ergo et gaudio. Et confirmatur in amore et gaudio charitatis (in quibus Capreolus gaudium praefert amori), amor enim ipse est essentialiter ipsa charitas : gaudium vero est quid consequens, unde odium Dei quod opponitur amori, majus peccatum est, quam accidia quae opponitur gaudio de bonis Dei, ut docet D. Thomas 2, 2, quaest. 34 et 35. Sed quid si amor sit inordinatus de re propter delectationem tantum : eritne tunc minus perfectus, quam delectatio subsequens ? Respondetur, per se non esse necessarium : nam saepe actus vitae est perfectior suo objecto, ut actus videndi, albedine visa : interdum vero contingere poterit delectationem amatam esse perfectiorem, si ex natura sua nata sit oriri ex quodam actu nobiliori, quam sit amor delectationis.